

הבית

מכרו את

ולקנו אתרוב

לקראת שבת מלאכתא

פ"ת	צפת	ב"ש	אלעד	ב. שמש	אשדוד	חיפה	מודיעין	בני ברק	ירושלים	עיר
17:28	17:40	17:50	17:38	17:32	17:48	17:40	17:50	17:49	17:32	כניסת שבת
18:44	18:41	18:44	18:43	18:43	18:45	18:43	18:43	18:44	18:43	יציאת שבת
19:19	19:21	19:23	19:19	19:23	19:20	19:21	19:21	19:21	19:23	ר"ת

Dirshu
דרשו' ועזו

קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

להצטרפות לרשימת התפוצה שלחו מייל ל - Dirshu@dirshu.co.il

יום חמישי י"א תשרי תשע"ו | פניני פרשת השבוע פרשת האזינו - סוכות | תקציר שבועי ה'דף היומי בהלכה'

כיצד כמעט והפך מרן הגאון רבי שמעון שקופ ל'בעל משק' של הלב?

לא ארכו הימים, ויום אחד פרצה דליקה גדולה במשק החלב של חותנו. הלהבות שבערו ללא רחם - כילו את כל משק החלב של החותן. כל ביתו ורכושו עלו בלהבות האש, והשווער האומלל יצא נקי מכל נכסיו הרבים. ימים קשים הגיעו גם לחתן הצעיר רבי שמעון, שהרי חותנו, לא רק שלא יכול מעתה לפרנסו כפי שהבטיח, אלא גם לו עצמו ולמשפחתו לא היה במה להאכילם ולפרנסם... מיודעיו וחבריו של רבי שמעון נדו לו ברחמים על גורלו העלוב...

אבל, כפי שאמר רבי שמעון עצמו בערוב ימיו: "אלוקים חשבה לטובה!" בישיבת טלז כיהן כראש ישיבה באותם ימים, מרן הגאון רבי אליעזר בלוך זצ"ל, ובשומעו שמועה קשה זו על מה שקרה לחותן אחיינו, רבי שמעון, עלה בדעתו שזוהי עת רצון לשכנע את האחין הגאון, ר' שמעון, לבוא וללמד בישיבת טלז המעטירה, ושלח שליח לעשות כן.

רבי שמעון שחשש מאד מהצעה זו, הסתפק האם ראוי הוא לאיצטלא כזו חשובה והאם יוכל לעמוד בה. מכל מקום, לאחר הפצרות רבות של דודו, ואחר שראה שיש כאן אות משמים, נעתר ונסע עם זוגתו לעיר טלז והתחיל ללמד בישיבה, ולא ארך זמן עד שאמר רבי שמעון: "כעת, אפילו

הגאון רבי שמעון שקופ זצ"ל

יגרשוני במקלות- לא אחדל מאמירת שיעורים". לא ארכו השנים ובכל עם ישראל התפרסם שמו של הגאון המופלא, בעל הישרי יושר, רבי שמעון שקופ זצ"ל, וזכה שתורתו ממשיכה להילמד במלוא העוז, בכל בתי המדרשות עד ימינו אנו. התבטא על כך רבי שמעון עצמו, באחרית ימיו: "אלמלא נשרף רכושו של חותני, הלא בוודאי הייתי נשאר עמו במשק, ואולי הייתי נהפך ביום מן הימים לבעל משק בעצמי, נאמר אפילו בעל משק מכובד", אבל הקב"ה סיבב אחרת, באופן שלא הובן בתחילה.....

הרב בנימין בירנצוויג

"הצנור תמים פָּעֵלוּ כִּי כָּל דְּרָכָיו מִשְׁפָּט" (דברים ל"ב, ד')

אין צורך בחשיבה פילוסופית כדי להאמין שה' ברא שמים וארץ, כפי שכותב הגאון רבי יעקב ניימן זצוק"ל בספרו דרכי מוסה, כיוון שהשכל הפשוט מחייב להאמין במה שהעין רואה בחוש. המדרגה הגבוהה באמונה היא להאמין גם לדברים המנוגדים לשכל, המעוררים קושיות ותהיות, כביכול, על הנהגת ה' יתברך, זהו ניסיון אמיתי. אם, למרות התמיהות, האדם יתעלם מהן לחלוטין, ויאמין כי הכל בסביבת סובב ומסובב, והכל לטובה, אזי הוא הגיע למדרגה גדולה באמונה. האמונה האמיתית היא- שאין עוול אף על פי שלמראית עין אפשר לטעות ולחשוב שנעשה כאן עוול ח"ו.

על מנת להמחיש את הדברים, הוסיף רבי יעקב ניימן בשם מרנא החזון איש זצ"ל, שכשרצה לחזק יהודים באמונה בה' יתברך, היה אומר, שכאשר רואים חייט נוטל מספרים גדולות בידו וגוזר בד' יקר לגזרים, אין אנו מעלים בדעתנו כי הוא שוטה והורס את הבד היקר, אלא מבינים שכוונתו לתפור בגד מעולה מגזרים אלו, וזו הדרך לעשות כן. כך צריכה להיות אמונתנו בכל העובר עלינו, גם בצרות וייסורים הפוקדים אותנו תכופות לבקרים, גם דברים אשר נראים לא מובנים, באמת בהתבוננות ובאמונה אמיתית, מתברר כי הכל הוא מאתו יתברך והכל לטובה!

***

מרן הגאון רבי שמעון שקופ זצוק"ל, מגדולי ראשי הישיבות ומרביצי התורה בדור הדעה שלפני השואה האיומה, אשר כילתה את יהדות אירופה, ושאין בית מדרש שאין דבריו ויסודותיו מתבדרין דבר יום ביומו, נשא לאשה את בתו של יהודי עשיר גדול מאד שהיו לו משקי חלב גדולים שסיפקו חלב לכל המחוזות במדינה. עשיר גדול זה, שרצה לבתו חתן תלמיד חכם, הבטיח לו שהוא יהיה סמוך על שולחנו שנים רבות ויוכל להגות בתורה...

הם מכרו את ביתם ובכסף קנו אתרוג

'מה שמחזיק אותי זה העובדה שכל בוקר כאשר אני קמה אני זוכה לראות את הבית שמכרנו עבור קיום מצוה'

שבת אחת הוזמנו ההורים - רבי אברהם ורעייתו לוינא לשמחת בר מצוה של אחד הנכדים. ילדיהם ביקשו מהרב של וילנא שינסה לשכנע את אמם לבוא לגור בקביעות בוילנא, ובכך יוקל עליהם ועל הוריהם. קרא הרב לרעיית רבי אברהם וניסה להפציר בה לעשות כבקשת ילדיה, ענתה לו הרבנית: 'יהיה מה שיהיה, אני לא אעבור לוינא, אך משום כבודו של הרב אספר לו מדוע רוצה אני בכל מאודי להמשיך ולהתגורר בקידן.'

וכה ספרה לו הרבנית: יום אחד ערב סוכות היה, בעלי חוזר מבית הכנסת כשארשת של עצבות על פניו, שאלתי אותו לפשר הדבר, והוא סיפר לי כי סוחר האתרוגים היה בבית הכנסת והציע לבני הקהילה אתרוג יפה ומהודר, אך המחיר אותו ביקש עבור

האתרוג היה גבוה מידי מכדי שנוכל כל בני הקהילה לרכשו בשותפות, גם הסכומים הרבים שכל אחד הסכים לתת עבור האתרוג לא הגיעו למחיר אותו דרש הסוחר, והוא כנראה ימכור את האתרוג לקהילה אחרת, ועל כך אני מצטעה, שבחג סוכות הקרב ובא לא יהיה לנו אתרוג ולא נוכל לקיים את מצות החג.

בראותי את צערו של בעלי - המשיכה הרבנית בספורה - הצעתי לו שכיון שאנחנו כבר מבוגרים וילדינו כבר אינם גרים אתנו, הרי איננו צריכים בית כה

גדול, הבה נמכור את הבית ונקנה לנו בית קטן יותר, ובכסף שישאר נקנה את האתרוג עבורך ועבור כל בני הקהילה. בעלי הסכים להצעת, אך כדי שהוא יהיה בטוח כי גם אני מסכימה ואינני אומרת כך מהשפה ולחוץ, ביקש כי אני יטפל בענייני המכירה והקניה של הבית. חיש מהר שלחתי להודיע לסוחר האתרוגים שלא ימכור את האתרוג לקהילה אחרת ומחר אביא לו את דמי האתרוג, מתווך הדירות מצא עבורנו בית חדש מול הבית הישן, ובכך זכינו כי יהיה לקהילתנו אתרוג נאה ומהודר, שמחתו של בעלי לא ידעה גבולות, הנה הוא זוכה לקיים מצוות לולב ואתרוג בהידור.

זקנה אני וחלשה, חיי באמת לא קלים - ממשיכה הרבנית לספר לרבה של וילנא - אינני בריאה וקשה לי מאוד, אך מה שמחזיק אותי היא העובדה שכל בוקר כאשר אני קמה, אני זוכה לראות את הבית שמכרנו עבור קיום מצוה, אינני מתארת לעצמי איך יראה יומי אם לא אראה בבוקר את הבית שמכרנו עבור האתרוג, אכן בוילנא יש לי הרבה נחת, וכמו"כ לא קל לי להטריח את ילדי לבוא לקידן לתמוך בנו, אך אינני מסוגלת לוותר על המראה המשמח הזה מיד יום ביומו - לראות את הבית שמכרנו עבור אתרוג, בלי זה ודאי לא אשרוד.

הרב ישראל ליוש

'אף על פי שכל המועדות מצוה לשמוח בהן, בהג הסוכות היתה במקדש יום שמחה יתירה שנאמר 'ושמחתם לפני ה' אלוהיכם שבעת ימים'

(רמב"ם, פ"ח סה"ל לולב ה"ב)

יש לברר באמת מהי השמחה המיוחדת שהיתה שם במקדש בימי הסוכות, ובמה היתה שונה

מכל שמחה אחרת במועד אחר.

ומכארים המפרשים שבכל מועד מלבד מצות השמחה שבו, יש גם מהות מיוחדת. פסח מהותו היא החרות, ולכן הוא נקרא 'זמן חרותנו'. מהות חג השבועות הוא מתן תורה, וכך הוא גם נקרא 'זמן מתן תורתנו'. ומצוות השמחה במועד הינה רק כתוספת למהות העיקרית של החג. ואילו בחג סוכות כל מהות החג הוא שמחה, אין מלבד זה מהות אחרת, ולכן הוא גם נקרא 'זמן שמחתנו', כי באותם ימים בעצמותם ומעצם מהותם הם ימים שמחים, השמחה טבועה בימים האלו. נצטוונו לשמוח בימים אלו על עצם חלקנו וגורלנו בהיותנו בנים לעם ה', ומאשרים בתורתנו. זו הסיבה שהיתה במקדש שמחה יתירה כלשון הרמב"ם,

כי השמחה טבועה בימים הללו באופן מיוחד.

אין לשער את גודל שמחתם ורוב אושרם של קדושי עליון בקיום מצוות. בספור הבא נעמוד בצל גבהים, כחגבים בעיניהם, מול עוצמת השמחה אותה שייך לחוש בעשיית מצוה.

'קידן', עיר קטנה ליד 'וילנא', בה התגוררו רבי אברהם אחי הגר"א ואשתו הרבנית, יותר מעשרה ילדים היו להם וכאשר הם נישאו הם עברו לגור בוילנא, העיר הגדולה אשר היתה מטרופולין של מלך, תלמידי חכמים, רבנים ודיינים גרו בה, ועולם התורה פרח ושגשג בוילנא. לעומתה 'קידן' היתה עיירה קטנה ממנה לאין ערוך, הן בכמות והן באיכות.

לעת זקנותם של רבי אברהם ורעייתו, היו ילדיהם מגיעים אליהם מוילנא כל אחד בתורו, כדי לתמכם ולסעדם, טרחה גדולה היתה זו עבורם, אך הם עשו זאת בשמחה ובאהבה, הרי כיבוד אב ואם מצוה רבה היא. מידי פעם היו הילדים מציעים להוריהם שיעברו לגור לידם בוילנא, 'יש לכם בוילנא משפחה גדולה, נכדים ונינים לרוב, מה לכם לחפש בקידן, בואו וגורו ליד הנחת שלכם' היו מפצירים בהם הילדים. אך רבי אברהם ובעיקר אשתו הרבנית התעקשו להמשיך ולהתגורר בקידן, ולמרות כל הפצרותיהם של הילדים, ועם כל הקושי שלהם לבוא לכבודם בקידן, המשיכו ההורים להתעקש ולא לעבור לגור בוילנא.

רבינו האזין לצדדים ולפתע פנה אלי בחיוך, תראו הרב ברנסדורפה, אמנם כאן בירושלים פוסקים כה, אולם מאחר ואני נמצא בבית הכנסת 'שבט הלוי' אני מרגיש כמו בביתי שבבני ברק ומבקש אני לפסוק באופן שונה

כתפיו הרחבות ויכולתו להכריע הלכה, וגם ענוותנותו העצומה של בעל 'שבט הלוי'

"שאל אביך ויגדף ויגדף ויאמר לך" (דברים ל"ב, ז)
כתפיים של פוסק הדור

כח האחריות ההלכתית שנטל רבינו על עצמו אינו ניתן לתיאור, כתפיו ההלכתיות היו רחבות מני ים ויכולותיו להכריע בנושאים שנראו על פניו כסבוכים ומורכבים הפליאו כל מי שבא במגע עמו והבין מעט בעולם ההלכה. על מנת להבין ולו במקצת, את האחריות ההלכתית הכבדה שהיתה על כתפיו של רבינו, יעיד הסיפור הבא, אותו סיפר הרה"ג רבי משה ברנסדורפר שליט"א, אספר לכם עובדה מעניינת לה הייתי עד בעצמי. היה זה לפני מספר שנים עת הגיעה לשולחני שאלה הלכתית מסוימת ופסקתי בה כפי שנהוג לפסוק בעיה"ק ירושלים. מאחר ואחד הצדדים היה ממשפחה

מון בעל שבט הלוי זצ"ל

שונה וכאן ביקש הוא את "רשותי" להכריע כדעתו. ראיתי כאן שתי נקודות מופלאות. האחת, כתפיו הרחבות ויכולתו להכריע כפי שהוא חושב שכך היא ההלכה, בניגוד לנהוג בירושלים. שנית, ענוותנותו העצומה, הוא זצוק"ל, שהיה כבר מופלג בשנים ובהוראה, שהוסמך על ידי גדולי עולם ומשמש בהוראה ואף הסמיך בעצמו מאות דינים, רבנים ומורי הוראה מבקש את "הסכמתי", רב צעיר.

דוגמא נוספת לדברים היה זה בשנותיו האחרונות ממש עת שימש כמסדר קידושין באחת מחתונות האדמו"רים כאן בירושלים. לאחר החופה התברר כי התאריך שנכתב בכתובה איננו נכון. כנראה, מרוב לחץ, טעה הכותב וכתב תאריך אחר.

ניגשתי עם הכתובה למסדר הקידושין, הלא הוא רבינו בעל 'שבט הלוי' זצוק"ל ושאלתי כדת מה לעשות, האם לכתוב כתובה חדשה או שמא לתקן בזו הקיימת. הגאון האדיר זצוק"ל חיך לעברי אומה, כעת כולם לחוצים וטרודים. מחר בבוקר לאחר שינוחו במקצת ויירגעו מהלחץ תוכלו לכתוב כתובה חדשה. ראיתי על אתר כיצד מכניס את כל השיקולים ההלכתיים כמו גם את הפרקטיקה הנדרשת בכל תשובה שמוציא מפיו, והיאך מנווט הוא את ההלכה הצרופה בכל תשובה והוראה שמוציא מפיו. (מתוך ולא שבט הלוי בלבד)

המקורבת לבעל 'שבט הלוי' זצוק"ל הוא ביקש להפנות את הנושא אל שולחנו של הגאון האדיר זצוק"ל על מנת לשמוע את חוות דעתו. הסכמתי כמובן על אתר וביקשתי להצטרף יחד עם הצדדים עת מעלים הם את הענין על שולחנו, ואכן נכנסנו יחד לחדרו עת שהה למנוחה כאן בירושלים סמוך לבית מדרשו בשכונת 'גבעת משה'. רבינו האזין לצדדים ולפתע פנה אלי בחיוך, תראו הרב ברנסדורפה, אמנם כאן בירושלים פוסקים כה, אולם מאחר ואני נמצא בבית הכנסת 'שבט הלוי' אני מרגיש כמו בביתי שבבני ברק ומבקש אני לפסוק באופן

קבל את הגיליון ישירות למייל

<<< שלח מייל: dirshu@dirshu.co.il >>>

אברך בא פעם לשאול על אתרוג יקר, כמה השיעור להוסיף עבור הידור מצוה, למרות שרבינו הידר וחיבב כל כך בהידור ד' מינים, שאלו 'ומה עם בגד לאשתך, כבר קנית'?

על ההידור המיוחד במצוות ד' מינים של הגאון רבי חיים פנחס שיינברג זצ"ל

עבורו. למרות שהיתה זו טרחה לא פשוטה עבורו בפרט בשנים האחרונות שהיה ישיש מופלג היה הדבר קשה מאד, הוא לא ויתר והקפיד על כך מדי יום ביומו. ומספר רבי אלכסנדר סופר, שנה אחת הציעה הרבנית שלא יסע, שכן הרגישה שהדבר קשה לו, לכן אמרה שעדיף שיתפלל במנין בבית או בישיבה, רבינו אמר לה שזו לא טרחה עבורו והוסיף: כל השנה אני מחכה לזה. כששמעה שהדבר כה בנפשו הסכימה.

בדרכו לכותל היה יוצא מביתו וחוזר עם הד' מינים בידו וגם ברכב

כשצריך היה מסיבות טכניות

למסור הלולב לאחרים המשיך

להחזיק את סלסלת האתרוגים

בעצמו ולא הסכים לתתה

לאחרים גם כאשר היה קשה לו,

(שהיו בה כמה וכמה אתרוגים)

ראו בחוש את חיבת הקודש

למצווה וכעין המובא בגמ' (סוכה

מב) שמנהגם של יקירי ירושלים

היה להחזיק את הלולב בידם כל

היום בכל מקום שהלכו.

לאחר שנטל בעצמו את

המינים לאחר שחריית, הקנה

אותם לכל אחד שמעוניין לצאת

בו ידי חובה במתנה על מנת

להחזיק, כדי שיהיו המינים בגדר

"לכם", כי במקדש כל שבעה

דאורייתא. ומעניין מאד, ככל שהיתה לו אהבה וחיבה למינים נזר

שמהידורים בהם יהיה ליכות את כולם במצוה ולא חשש שיקלקלו לו

את המינים שכה עמלו במיונם. ואכן מאות אנשים היו נוטלים מדי יום

ביומו את מיניו, הן באמצע התפילה והן בביתו במשך היום.

היו פעמים שמרוב משמוש היד של הציבור נעשה האתרוג עם כתמים

חומים, למרות זאת המשיך רבינו לברך עליו. זאת למרות שבסלסלה

שהביא איתו היו אתרוגים יותר נקיים מכתמים אלו, אלא שאת זה בחר

לכתחילה כאתרוג המהודר ביותר וכנראה סבר כהחית"ם סופר (סוכה לו.)

שאתרוג שנעשה מנומר מרוב שימוש הוא היופי וההדר הגדול ביותר.

פעם נטל ממנו מישהו את האתרוג בצורה בלתי אחראית ופסלו, לא רק

שלא כעס עליו עוד התייחס אליו בפייסנות.

אברך בא פעם לשאול על אתרוג יקר ושאל כמה השיעור להוסיף עבור

הידור מצוה, למרות שרבינו הידר וחיבב כל כך בהידור ד' מינים, שאלו

לפתע 'ומה עם בגד לאשתך, כבר קנית'. כשהלה שתק ורבינו הסיק מכך

שעדיין לא קנה, הבין האברך את התשובה היטב.

(מתוך מגדלתו ומרומתו)

מצוות ד' מינים היתה אחת המצוות בהם הידר במיוחד והיה לו בהם חומרות מיוחדות. רבינו שימש בהוראה את הגאון רבי דוד ליבוויץ ראש ישיבת חפץ חיים בארה"ב שהיה אחיינו של החפץ חיים וזכה ללמוד עם דודו החפץ חיים בעת שחיבר את חיבורו על הלכות סוכה ורבינו קיבל ממנו את גישתו לסוגיות אלו.

עיקר ההשקעה היה בהשגת לולב מהודר, הרה"ג רבי אשר שפירא סיפר שהגיע פעם לשאול את רבינו על אתרוג, רבינו השיב לו את פסק ההלכה

לבסוף נאנח ואמא: "אבער ואס

איז מיט א לולב" דהיינו שלולב

ראוי קשה מאד למצוא. (והוסיף

אז ואמא: אי איישר חילי, הייתי

מורה לתלמידי חכמים שימשיכו

ללמוד כהרגלם ויקנו ביחד כל

בית הכנסת בשותפות כמו שהיה

מימים ימימה). ואכן היה מעוניין

לראות איך ככל שהחמיר חיבב

והידר את המצוה לא עשאה

על חשבון הלימוד וסמך על

תלמיד שמתעסק בזה שיביא לו,

אכן צוות שלם תלמידי חכמים

מתלמידי הקרובים היו בוררים

לו שעות ארוכות מינים מובחרים

ואז הביאום אליו שיברור מהם.

היה סבור שאין להקל לקחת

אתרוג בלי פיטם כמו שנוהגים העולם, שהרי הרא"ש כתב שדוקא

באתרוגים שלא היה להם פיטם מעולם, בהם אין חיסרון של חסה, אך

באתרוגים שלנו שהיה להם פיטם ונפל באמצע הגידול והדבר ברור

שבאתרוגים שלנו טעם נפילת הפיטם היא מסיבת קלקול חולשת העץ

ולא שייך לומר על זה כך היא דרך ברייתו וכמו שהמציאות שיש עצים

שלחלק מן האתרוגים החזקים יותר יש פיטם ולחלק מהאתרוגים נופל

הפיטם והרי זה מוכח שזה קלקול באתרוג וחסרון הפוסל מדין חסר

ולדעתו זה פסול מן התורה ביום הראשון, לכן לא היה מוכן להביט על

אתרוג בלי פיטם.

מלבד האתרוג הרגיל היה מנענע גם עם אתרוגים מרוקאי ותימני,

להשיג אתרוג תימני עם פיטם היה דבר לא פשוט, שהוא כמעט לא מצוי

במציאות, אך עמלו ויגעו והשיגו עבורו.

אמת מה נהדר היה מראהו בעת שמצא את המינים המהודרים, ראו

עליו שמחה והנאה צרופה, בפרט בערב יום טוב לאחר שאגד את המינים

בעצמו, היה בשמחה מיוחדת והיה נושק להם בחום.

כדי לקיים שיטת ה"ביכורי יעקב" שבירושלים מקיימים מצוות ד' מינים

מדאורייתא כל שבעת ימי החג גם בזמן הזה הידר כל השנים לנסוע מידי

יום ביומו לנסוע לכותל המערבי, שם התקיים מנין מיוחד של בני הישיבה

שנה אחת ביקשתי שיאמר לרבינו, שאני רוצה תמורת העבודה את עצם הזכות של בניית הסוכה בעבור גדול הדור. נכנס הלה אל החדר, יצא ואמר: רבינו אומר שאם תעלה בקשות מהסוג הזה לא תזכה לבנות את הסוכה בשנה הבאה!

מידת זהירותו ונקיותו המופלגת של מרן רבינו יוסף שלום אלישיב זיע"א

היה רבינו מבקש הימנו להלוות סכומי כסף לאנשים מסוימים שהיה להם צורך בהלוואות ההלוואה, אך תמיד היה מונע עצמו מלומר 'תן מנה לפלוני', שאז ייחשב כערב להלוואה.

פעם אחת שגג רבינו ושכח ואמר לו: 'תן הלוואה לפלוני'.

את גודל נקיותו בממון ראו אז במוחש.

מיד ביקש לברר מתי נקבע זמן הפרעון, וכשהגיע זמן הפרעון ביקש לברר האם הלווה החזיר את הכסף.

כשנודע לרבינו שעבר זמן מה אחר הזמן הנקבע לפרעון ועדיין לא פרע

הלווה, הזדרז רבינו ושלח

למלווה סכום של ארבעים

אלף דולר.

כל זאת כדי לעמוד

בדיבורו ולהיות נקי בתכלית

הנקיות.

אף שידע שבד"כ מונע

עצמו רבינו מלהיות ערב,

וכל מה שהוציא מפיו ואמר

לו 'תן הלוואה לפלוני' היה

בגדר שגגה, והדבר היה

ברור לכל - מידת הנקיות

עומדת מעל הכל...

הנהג הקבוע והמוחזק

מתוך ישרותו הגדולה

ונקיות המידות, מקפיד

רבינו על "חזקות" שונות

בעל מלאכה אחד ביצע עבודה בבית רבינו. כשנסתיימה המלאכה שאלו רבינו על התשלום. אמר לו אותו בעל מלאכה: איני רוצה תשלום, אני רוצה לקבל ברכה שהיא שווה בעבורי יותר.

אמר לו רבינו: "אברכה באזונדע, און וואס דארף מען באצאלן באזונדער!" ("הברכה היא עניין בפני עצמו, ואת התשלום צריך לשלם בלי קשר לברכה!").

התחכם אותו בעל מלאכה ונקב בתשלום שאינו כערך המלאכה. מיד הוציא רבינו מכיסו סכום הכפול פי ארבע מן הסכום שנקב.

"אם תעלה בקשות מהסוג הזה,

לא תבנה את הסוכה בשנה

הבאה"

אחד מאנשי ביתו של

רבינו מספר:

פעם אחת בניתי את

הסוכה בביתו. רבינו היה

משלם על כל שעת עבודה

מחיר מלא העולה על מה

שמקובל בשוק.

שנה אחת ביקשתי מאחד

מבני ביתו שיאמר בשמי

לרבינו, שאני רוצה תמורת

העבודה את עצם הזכות

של בניית הסוכה בעבור

גדול הדור. נכנס הלה אל

החדר ויצא כעבור דקה

ואמר: רבינו אומר שאם תעלה בקשות מהסוג הזה לא תזכה לבנות את הסוכה בשנה הבאה!

אגב אורחא, כשבנו את הסוכה בעבורו, ישב רבינו בחדרו והיה שקוע כולו בתלמודו מבלי לשמוע מאומה. לאחר מכן רצו לבנות סוכה נוספת ואמרו לו שהמעבר של הדפנות והסכך הוא במקום ישיבתו. ללא אומר

ודברים, לקח רבינו את ספריו ועבר ללמוד בתוך הסוכה שכבר נגמרה בנייתה ועדין שרר בתוכה אי סדר. רבינו פינה לעצמו מקום והתיישב ללמוד בתוך כל המהומה מבלי לשמוע מאומה ומבלי לשים לב לדבר.

עד הפרוטה האחרונה

אחד ממקורבי רבינו ניהל גמ"ח גדול להלוואות כספים. מפעם לפעם

שקבעו אנשים בקשר אליו.

במשך שנים רבות היה נוהג רבינו לנסוע אל הכותל המערבי בערב ראש

השנה כדי להעיתר בתפילה בערב יום הדין.

היו אנשים שונים שהייתה להם "חזקה" להסיעו ברכבם אל הכותל

המערבי.

בשנות הזקנה המופלגות של רבינו, בהם רבו המשמשים והמסייעים, לא

שכח רבינו את בעלי ה"חזקה" ולא אבה לשנות מחזקתם, הם המשיכו

להסיעו אל הכותל המערבי, אף שרביסן היו חפצים בזכות זו.

(קטעים מתוך גדולה שמושה - רבינו יוסף שלום אלישיב זיע"א)

גם באמצע הלילה היה נעור וקם ממיטתו מספר פעמים, ומרוב התלהבות היה מנשק את דפנות הסוכה בשמחה ובהתרגשות עצומה

לקט סיפורים מיוחד על שמחת חג הסוכות

בסוכה שהוא קיים. הסיבה שבשלה היה האור הגדול הזה הייתה השמחה הגדולה שהציפה אותו. השמחה הגדולה הזאת, בחג שבו מצווים אנו "ושמחתם לפני ה' אלוהיכם" (ויקרא כג, מ) - היא מקור האור הגדול שראה הרבי בעל "יסוד העבודה" על פניו של החיל.

בכמה מקומות בתורה אנו מצווים לשמוח בחג הסוכות. התורה מיחדת בכך את חג הסוכות מכל ימות השנה ומשאר המועדים. הרמב"ם במשנה תורה (הל' לולב פ"ח הי"ב) כותב: "אף על פי שכל המועדות מצוה לשמוח בהן, בחג הסוכות הייתה שם במקדש שמחה יתרה, שנאמר 'ושמחתם לפני ה'... שבעת ימים' (ויקרא כג, מ). וממשיך הרמב"ם ז"ל (שם, הלכה יד-טו): "מצוה להרבות בשמחה זו, ולא היו עושין אותה עמי הארץ וכל מי שירצה, אלא גדולי חכמי ישראל וראשי הישיבות והסנהדרין והחסידים והזקנים ואנשי מעשה, הם שהיו מרקזין ומספקין ומנגינין ושמחין במקדש בימי חג הסוכות (עי' סוכה נא ע"ב נג ע"א)... שהשמחה שישמח אדם בעשיית המצוות ובאהבת הקל שצויה בהם, עבודה גדולה היא, וכל המונע עצמו משמחה זו ראוי להפרע ממנו, שנאמר 'תחת אשר לא עבדת את ה' אלוהיך בשמחה ובטוב לבב' (דברים כח, מז) (עכ"ל)

ואכן מצאנו אצל גדולי עולם גילויי שמחה עצומים ומיוחדים בחג הסוכות. הגאון רבי חיים לייב מסטאוויסק זצוק"ל היה שרוי בשמחה עצומה בחג הסוכות, הוא לא יצא כמעט מסוכתו בכל ימות החג, כשהוא שואב שמחה ואושר עילאי בצל הסוכה. מספרים, כי גם באמצע הלילה היה נעור וקם ממטתו מספר פעמים, ומרוב התלהבות היה מנשק את דפנות הסוכה בשמחה ובהתרגשות עצומה.

גם כשהגיעו הדברים לידי נסיון, הקפידו הצדיקים ששמחת החג לא תתעמעם חלילה. באחת השנים שהה הרבי בעל 'אמרי חיים' מויזניץ זי"ע בבגליה בחג הסוכות. במהלך סעודת החג החל לרדת גשם שוטף, וזלעפות המטר שדפקו בעוז על הסכך הגירו נחילם של מים אל תוך הסוכה. הקור העז וגשם הזלעפות הניסו את יושבי הסוכה לתוך הבית, אולם הרבי לא מש ממקומו. הוא ישב, כשפניו קורנות משמחה עילאית, וזימר מזמירות החג בחשק ובהתלהבות. למלוויו של הרבי קשה היה לעמוד בקור העז וברטיבות המחלחלת, אולם הרבי אחוז היה שמחה עצומה, וכאילו לא שת לבו לכל המתרחש סביב.

לאחר שהתפזרו העבים והגשם חדל לרדת, בקשו החסידים להבין את פשר הדבר, והרבי הסביר: "במשנה במסכת סוכה (ב, ט) מובא, כי כשיורדים גשמים, משול הדבר לעבד שבא למזוג כוס לרבו, ושפך לו רבו קיתון בפניו. ומה עושה העבד, כששופך לו אדונו קיתון בפניו?" שאל הרבי ומיד השיב: "הוי אומה, אם שוטה הוא - בורח, אולם אם פיקח הוא - נשאר כדי לרצות את אדונו, ואדרבה, שמח הוא גם כשרבו גוער בו וגם כששופך קיתון בפניו, שמח הוא על הקשר שיש בינו לבין אדונו, ומנסה לרצות את אדונו ולהיטיב את מבטו עליו".

ואמנם בכל תפוצות ישראל רואים אנו שמחה עצומה, המקיפה את הכל בימי חג הסוכות. השמחה ששררה בישיבת ראדין בימי חג הסוכות בלתי

הלילה ירד על עמדת הצבא הרוסי שבפאתי העיירה סלונים, החושך כסה את היקום, והעלטה עטפה בכנפיה את הארץ והיושבים בה. בתוך העמדה ניצב חייל חסון, הרובה על כתפו, עיניו משוטטות על הישימון שלפניו, אולם מוחו ולבו נתונים היו למשהו אחר לגמרי. ליל יום טוב ראשון של סוכות הוא הלילה. רחוק היה מביתו של אבא, רחוק עוד יותר מדרך חייו של אבא, אולם תשוקה עזה בערה בקרבו, השתוקק הוא בכל מאודו לקים מצות ישיבה בסוכה, והלהבה שבלבו יקדה ולא נתנה לו מנוח. הוא סקר את השטח שלפניו, השקיף אל עבר בתיה המרוחקים של העיירה, ולפתע החסיר לבו פעימה. סוכה נצבה לה שם! האור שבקע מחרכי הסכך לא הותיר בלבו מקום לספק, סוכה היא. מאבק איתנים התחולל בלבו, מחד גיסא - הנה יכול הוא להגשים את שאיפתו, לרוץ במהירות אל הסוכה ולקיים את המצווה, אולם מאידך גיסא מתחייב הוא בנפשו, אם יגלו כי הפקיר את העמדה... קשה היה לו לדמיין את התוצאות.

המנהג על פי החוק היה, כי לחייל בעת המשמרת שלו אסור לעזוב את העמדה, אלא אם כן נפנה הוא לצרכיו, ואז עליו להעמיד את הרובה בעמדה ולהזהר לא להתרחק. אם עובר המפקד במקום ורואה את הרובה, קורא הוא לחייל בשמו, אם עונה הוא לו - מוטב, ואם לא - אות הוא שהחייל התרחק יתר על המידה, ואז נוטל המפקד את הרובה עמו, והחייל נידון על נטישת העמדה ועל הפקרת הנשק.

לאחר התלבטות לא פשוטה החליט החייל דן לקחת את הסיכון. הוא השעין את הנשק על קיר העמדה, והחל לרוץ במהירות עצומה לעבר הסוכה. הוא נקש על הדלת בבהילות, ובמילים חפוזות הסביר ליהודי ולמשפחתו, שהסוכה בסוכה, כי יהודי הוא, וברצונו לאכול כזית בסוכה. לאחר שברך "לישב בסוכה", אכל כזית חלה בהתרגשות, וסרב בנימוס להצעות של בני המשפחה להצטרף אליהם לסעודה, נמלט כל עוד רוחו בו חזרה על עבר העמדה. לבו הלם בפראות, האם הרובה עדיין בעמדה? האם גילו אותו? מתנשם ומתנשף ממאמץ הריצה הגיע אל העמדה. הרובה היה שם. הוא כרע תחתיו באפיסת כוחות, וחיוך גדול האיר את פניו. עוד רגע אחד ישב כך על הרצפה, ובמשנהו זינק על רגליו. את לבו הציפה שמחה עצומה, שמחה על שזכה, ברוך ה', לקיים מצות סוכה כהלכתה, שמחה על האור הגדול שהבליח בנשמתו, והוא פצח בריקוד של שמחה אמיתית, שהניעה את גופו, רוחו ונשמתו עד אור הבוקר. למחרת היום, בבקרו של חג, נכנס לבית מדרשו של בעל היסוד העבודה זי"ע חייל גבה קומה, לבוש מדי צבא הצאה, בא הוא להתפלל עם הצבור תפילת שחרית. מייד כשנכנס, נפנה הרבי לעומתו: "אור גדול זורח ממנו", אמר.

אחרי התפילה התוודעו החסידים לסיפור שבפי החייל, והבינו את פשר דבריו של הרבי על האור הגדול שבקע מדמותו של החייל.

שמחה אמיתית קרנה מפניו

כשסיפר הרבי בעל 'ברכת אברהם' מסלונים זי"ע סיפור זה, הוסיף לבאר, כי הסיבה, שבגינה קרנו פני החייל, לא הייתה מצוות ישיבה

ניתנת לתיאור, והיא הגיעה לשיא בשמחת בית השואבה. התלמידים היו מפזזים ומכרכרים בעוז, מתוך שמחה של מצוה, ונותנים ביטוי מוחשי למצות היום "והיית אך שמח" (דברים טז, טו), כשרבים הנערץ, מרן החפץ חיים' זצוק"ל, בראשם, ומשמיע להם מדברות קדשו. כך נהגו ונוהגים

עדין בכל תפוצות ישראל לחגוג בשמחה רבה את שמחת בית השואבה, בתופים ובמחולות, מתוך שמחה עצומה. שמחה זו אינה אלא פחות ממשל לשמחה העצומה ששררה בבית המקדש בשמחת בית השואבה, שעליה כתוב ברמב"ם (הל' לולב ח, יב-טז): "בכל יום ויום מימי חולו של מועד, מתחילין מאחר שיקריבו תמיד של בין הערבים, לשמוח שאר היום עם כל הלילה. והיאך היתה שמחה זו, החליל מכה (סוכה נ, ע"א), ומנגנין בכינור ובנבלים ובמצלתים, וכל אחד ואחד בכלי שיר שהוא יודע לנגן בו, ומי שיודע בפה, בפה. ורוקדין ומספקין ומפזזין ומכרכרין כל אחד ואחד כמו שיודע, ואומרים דברי שירות ותשבחות... גדולי חכמי ישראל וראשי הישיבות והסנהדרין והחסידים והזקנים ואנשי מעשה, הם שהיו מרקדין ומספקין ומנגנין ושמחין במקדש בימי חג הסוכות... ואין הגדולה והכבוד אלא לשמוח לפני ה', שנאמר 'המלך דוד מפזז ומכרכר לפני ה'" (שמואל ב - ו, טז) (עכ"ל).

בזמן מלחמת תש"ח, כשירושלים היתה מטוחת בפגזים ירדנים ובפצצות מרגמה ללא הרף, ויושביה נתונים היו בסכנת נפשות תמידית, היו רבים שנסו מביתם, שהיה סמוך לקו החזית, אל שכונתיה המרוחקות יותר של ירושלים, למצוא מחסה בטוח יותר. ביניהם היה מרן הרה"ק רבי מרדכי חיים סלונים זצוק"ל, שמצא מקלט בבית שבשכונת 'בית וגן' בעיה. היה זה בדיוק בערב חג הסוכות, ובקושי רב הצליחו קומץ החסידים שעמו לארגן סוכה כשרה וארבעה מינים. על יותר מזה לא העזו לחשוב אפילו, במצב נוראי כזה של מנוסה ובהלה. אולם הרה"ק רבי מרדכי חיים,

שכונה בפי הכל ר' מוטל, לא ויתר, הוא ארגן 'שמחת בית השואבה' בתוך המהומה, ויצר אי של שמחה בתוך הים הסוער וגועש של הפחד והבהלה. שמחת בית השואבה הזאת נחקקה בלבותיהם של המשתתפים, כשר' מוטל רוקד מעל ומעבר להרגלו, בעוז ובשמחה רבה, ומקרין על סביבותיו שמחה עד אין קץ.

נקי מעוונות, מסוגל לשמוח

הרבה הפליגו בספרים הקדושים על כוחה של השמחה, על מעלתה הגבוהה של האדם, כשהוא אחוז שמחה של מצוה, ועל ההישגים הרוחניים העילאיים שאפשר להשיג בזמן של שמחה (עי' ברכות ט ע"ב, תענית כב ע"א). אולם גם ברובד הפשוט של החיים מסוגלים אנו לחוש את כוחה של השמחה. אדם השרוי בשמחה - אדם אחר הוא, מבטו טוב על העולם ועל יושביו, רואה הוא טוב, רוצה בטוב ובוחר בטוב. נדמין לעצמנו חתן ביום חופתו, השרוי בשמחה שאין לה שיעור השמחה, שבה הוא שרוי, משפיעה עליו השפעה עצומה, לא נראה אותו כועס או עצבני, אדרבה, הוא יהיה סלחן וסבלן, כולו אומר טוב, ומעיניו יהיו נתונים לחוויות רוחניות עילאיות ולשאיפות נשגבות. השמחה מובילה את האדם למחוזות טובים ונעלים, הופכת אותו רוחני יותר, ונותנת לו כוחות להגשמת שאיפותיו.

אולם יש בחיי היום יום מניעה הוספת, שאינה נותנת לאדם לשמוח באמת ובתמים שמחה מוחלטת, והיא, כדברי ה'נתיבות שלום': "כל זמן שהיהודי מלא עוונות, אין ה'חלק אל-ק ממעל' שלו מניח לו לשמוח, ואף כשרוצה לשמוח איננו מצליח לעורר בנפשו את השמחה, ובעצמו אין הוא יודע למה ומדוע. אך הסיבה האמתית לכך, מפני שבפנימיות נפשו הוא מדוכא על שמרגיש עצמו כל כך רחוק מה' יתברך". דהיינו, העובדה שיש באדם עוונות מונעת ממנו לשמוח באמת ובתמים. אולם כל זה נכון בנוגע לכל ימות השנה, מה שאין כן לגבי חג הסוכות, שבו מניעה כזאת אינה קיימת, כפי שממשיך הנתיבות שלום ומבאר (שם): "אבל אחרי יום הכפורים, ש'ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאותיכם' (ויקרא טז, ל), על כן אז הוא 'זמן שמחתנו' (עי' דברים טז, יד-טו). עכשיו מסוגל יהודי להתנער מכל דאגות עניי העולם הזה ולהתרומם לה' יתברך, וממילא יכול הוא אז לשמוח". כשהאדם נקי מעוונות, כשחטאים אינם רובצים על לבו, אז מסוגל הוא להגיע למדרגות של שמחה אמתית. ולכן חג הסוכות, שהוא כדברי המדרש (תנחומא, אמה, פ' כ"ב) "ראשון לחשבון עוונות", הוא הזמן המתאים לשמחה אמתית.

אפילו הרצפה רעדה

שקט השתרר בהיכל בית המדרש הגדול דחסידי גור בירושלים עם תום תפילת חג ראשון של סוכות בשנת תשל"ט. הגבאי של הרבי בעל ה'לב שמחה' זי"ע נטל את רשות הדיבור, הודעה חשובה לו לצבור בשם הרבי: "הרבי בקש להזכיר לכולם את מצות היום - 'ושמחתם לפני ה' אלקיכם'" (ויקרא כג, מ). לא חלף אלא רגע קט, וצבור החסידים פצח ברקוד סוער ובקול שירה מתרונן. במשך שעה ארוכה רעדה הרצפה בשמחה עילאית, כשהחסידים מקימים את מצות החג בהידור, ואין להם בעולמם בלתי שמחה אין קץ. מי שהפסיק אותם היה הגבאי, כששוב היתה בפיו הודעה מעם הרבי: "הרבי בקש להזכיר לצבור את מצות הסעודה, שאף היא חלק ממצוות החג...".

יהי רצון שנזכה להניח את העולם הזה' מחוץ לגבולות הסוכה, נשמח שמחה אמתית ושלמה, ונקיים בהידור רב את מצות התורה "והיית אך שמח" (דברים טז, טו).

(מתוך מאמר מרוה לצמא - הרב ישראל פולק - בעיבוד מ. וינשטוק)

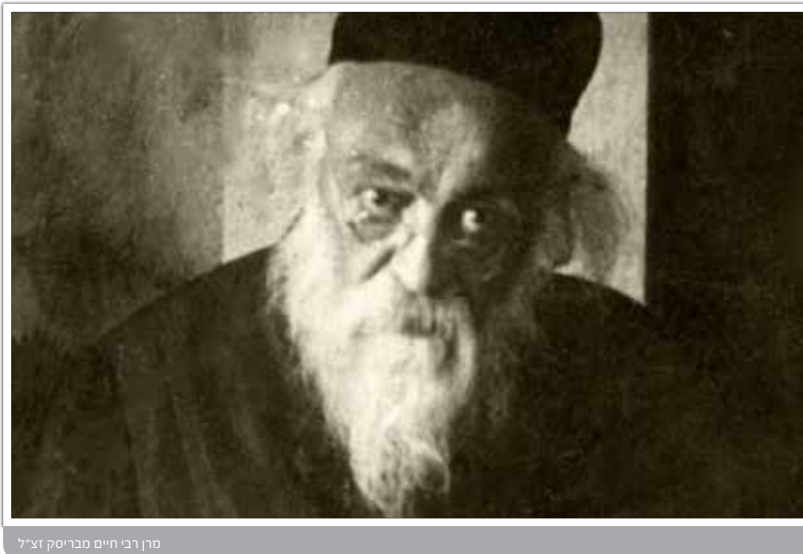
אחר התפילה הגיעו שוטרים לבית הגרי"ז בבהלה, בני הבית פחדו וחשבו שבאים לאסור את הרב על שסירב לציית להוראות השלטונות. אך התברר שהשוטרים נשלחו לשאול אם הרב הלך כבר אל הנידון למוות

רבי יחיאל מיכל שטרן שליט"א רב שכונת עזרת תורה, עם צרור סיפורים המעידים שהכרעת החכמים היא השכל הישר והאמיתי

יהודי שנשפט למוות, מאחר והחוק הוא שאי אפשר להרוג עד שיאמר הרב וידוי עם הנדון. אך הרב עמד באותה שעה בתפילת שמונה עשרה של שחרית, לא רצו הקצינים להפריעו ועזבו את המקום באומרם שישובו שנית כעבור זמן. כאשר הציע משהו מהקהל לקצינים שיקחו רב אחר מתוך הקהל אמרו להם שקיבלו פקודה להביא את הרב הרשמי.

לאחר שנסתלקו סיים הרב את תפילתו ומשמע על הענין החליט לא ללכת וטעמו ונימוקו עמו. משנודע הדבר נמצאו בין קהל המתפללים אנשים שהעלו חשש שמא יבולע ליהודים לו לא יצייתו להוראת השלטונות ומכיון שהרב היה עדין צעיר לימים, בגיל 23 בערך וכולם הכירוהו מקטנותו הרשו לעצמם לחוות

דעה זו בקול רם. אחרים מהם אף העזו פניהם וטענו לרב שהוא מסכן את כל הקהילה אך דבריהם לא הועילו והרב נשאר נחוש בדעתו. באמצע תפילת לחש של מוסף באו הקצינים בשנית לבית הכנסת, הרב שהבחין בהם נשאר עומד על מקומו שעה ארוכה כאילו עדיין באמצע תפילתו ובכך מנע מהם לגשת אליו. סבלנותו של הקהל פקעה עד שקם אחד מזקני המקום והציג עצמו בפני הקצינים כהרב הרשמי והלך עמהם, אמר עם הנידון למוות את הוידוי ומיד

מחן רבי חיים מבריסק זצ"ל

אח"כ הוציאו את היהודי להורג.

אחר התפילה הגיעו שוטרים לבית הרב בבהלה, בני הבית פחדו כיון שחשבו שבאים לאסור את הרב על שסירב לציית להוראות השלטונות. עד מהרה התברר שהללו שוטרים מעיר אחרת שנשלחו לשאול אם הרב הלך כבר אל הנידון למוות שכן אם יצא לדרך יש למהר כיון שזה עתה התברר כי היהודי הוא הואשם בטעות ולמעשה הינו חף מפשע ואין להוציאו להורג.

עד מהרה התברר כי הזקן שהתחכם ויצא לשיעועות רצונו של הקהל לייצג את הרב גרם למוותו של היהודי. ואילו היו סרים למשמעת הרב שהיה אמנם רך בשנים אך אב בחכמה ובריאה, לא היו נכשלים.

(מתוך סיודות והנהגות טובות - הרב יחיאל מיכל שטרן)

"שאל אביה וְגַדְדָּהּ וְנִאֲמְרוּ לָהּ" (דברים ל"ב, ז')

אדם אחד מחוג הקנאים פנה למרן הגרש"ז אויערבאך ושפך לפניו את מר לבו למה לא זכיתי שבני ילכו בדרך התורה והמסורה בדרך ישראל סבא, מזלזלים הם בכל היקר והקדוש על אף היות ביתי מושתת על יסודות ההלכה בדקדוק. במה גרעתי משכני הפשוט, שכל בניו הולכים בדרך הישר והטוב.

אמר לו רבי שלמה זלמן דע לך כזאת ארע לך בשל היותך מזלזל בהני רבנן בעיני בני ביתך וממילא נכנס בלבם ספקות בגדולי תורה ואהבת תורה כהתנה ופחתה אצלם, אך פלוני שכנך אכן אדם פשוט הוא אך גם

בעתות מחלוקת ומריבה היה מדבר בפני ביתו בשבח כל חוגי הרבנים וגדולי התורה ומחבב את התורה ולומדיה על בני ביתו, לכן זכה לדור ישרים.

הכרעת חכמים היא השכל הישר האמיתי

הכרעת חכמים היא השכל הישר האמיתי, ולא משנה הנימוקים, כמו שאמר רבי מרדכי בנעט (הובא בהקדמת ספר דרשות חתם סופר ח"א) שפעם שלח לו החתם

סופר תשובה בענין עגונה, כשקיבל המכתב ראה רק סוף השורה שדעת החתם סופר להתיר, מיד התיר את האשה, ואמר אין צורך בנימוקים ורק כדי לקבל יראת שמים מכתב ידו של החתם סופר עיין בגוף התשובה. מרן רבי חיים מבריסק אמר לדיין רבי שמחה זעליג, אמור לי הפסק ולא הנימוקים, כי יתכן שע"י הנימוקים יכול להיות שאתווכח עמך, אבל לי לא משנה אלא מה אתה אומר למעשה.

השומע אל חכמים יחכם

בספר פניני הגרי"ז מסופר כי בתקופה הראשונה לרבנותו של מרן רבי יצחק זאב הלוי סולוביצקי זצ"ל בבריסק, באו קציני צבא לבית הכנסת בראש השנה לדרוש מהרב שיתלווה עמם כדי להגיד וידוי עם אסיר

זה חסיד גור וזה חסיד אלכסנדר, זה חסיד פיאסנע וזה ביאלא, וכל אחד סיפר כיצד נושע בעצת רבו וברכתו, סיפרו וסיפרו והגיעו לרבי לייב בנו של ה"חפץ חיים". נו. אל תפרוש מן הצבור. כולם סיפרו, עכשיו תורך...

רבי יעקב גלינסקי זצ"ל מספר: מזה אמר רבי לייב, בנו של ה"חפץ חיים" ברכבת, כשנסע עם כמה יהודים חסידיים, שידעו ששומר הוא פיו ולשונו ולא יוציא דבר אודות אביו הגדול

שמעתי, שלאחר שערכנו חשבון נפש ושבו בתשובה שבימים הנוראים, זכינו במחילת עוונות והיינו לצדיקים, הרי "צדיק מושל יראת אלוקים" (שמואל ב' כ"ג, ג), שהקדוש ברוך הוא גוזר גזרה והצדיק מבטלה (מועד קטן טז ע"ב).

הצדיק גוזר גזרה מלמטה והקדוש ברוך הוא מקיים מאמרו מלמעלה, ככתוב (איוב כ"ב, כ"ח): "ותגזור אומר ויקם לך, ועל דרכיך נגה אור" (תענית כ"ג ע"א), וכמו שאמרה מרים לאביה: "אתה צדיק, וגזרתך ודאי מתקיימת" (סוטה יב ע"א), וכביכול, אנו נוטלים את הנהגות הקדוש ברוך הוא וספירותיו הקדושות בידינו ומנענעים אותם לכל רוח שנרצה, לעצור רוחות רעות וכל מיני פגעים.

שמעתי, ואמרת: אספר לכם סיפור.

רבי לייב, בנו של ה"חפץ חיים", נסע ברכבת מוורשה בירת פולין. ישבו עמו כמה יהודים חסידיים שהכירוהו, וידעו ששומר הוא פיו ולשונו, ולא יוציאו ממנו דבר אודות

אביו הגדול, שנודע כגאון וצדיק ואף פועל ישועות. התחכמו ואמרו: "כל אחד מאיתנו יספר דבר מופת מרבו!" זה היה חסיד גור וזה חסיד אלכסנדר, זה חסיד פיאסנע וזה ביאלא, וכל אחד סיפר סיפור אישי, כיצד נושע בעצת רבו, "צדיק גוזר והקדוש ברוך הוא מקיים". סיפרו וסיפרו והגיעו לרבי לייב: "נו, אל תפרוש מן הצבור. כולם ספרו, עכשיו תורך!"

נענה ואמר: "כולם ספרו מופתים מרבתי, כיצד צדיק גוזר והקדוש ברוך הוא מקיים. המופת של אבי, הוא, שהקדוש ברוך הוא גוזר ואבי מקיים..."

"אבל", הוספתי מיד ואמרת, "ודאי שאתם צודקים. הא בהא תליא: מי שהקדוש ברוך הוא גוזר והוא מקיים, אזי הוא גוזר והקדוש ברוך הוא מקיים. ומשנה מפורשת היא: "עשה רצונו יתברך כרצונך, כדי שיעשה רצונך כרצונו. בטל רצונך מפני רצונו יתברך, כדי שיבטל רצונו כביכול מפני רצונך" (אבות פ"ב מ"ד, ויעוין ברע"ב). וראיה, מה"חפץ חיים" עצמו בסערת מלחמת העולם הראשונה, אסרו שלטונות רוסיה בחור מיישיבת ראדין ממוצא גרמני, אפרים מממל, והאשימוהו בריגול לטובת הגרמנים.

המשך בעמוד 18 <<<

הלקח הכפול של ארבעת המינים

במדרש (ויקרא רבה ל', ט), דרשו את ארבעת המינים כלפי הקדוש ברוך הוא:

"פרי עץ הדר" זה הקדוש ברוך הוא, שכתוב בו: "הוד והדר לבשת" (תהילים ק"ז, א). "כפת תמרים" זה הקדוש ברוך הוא, שכתוב בו: "צדיק כתמר יפרח" (תהילים צ"ב, י"ג). "וענף עץ עבת" זה הקדוש ברוך הוא,

שכתוב בו: "והוא עומד בין ההדסים" (זכריה א', ח'). "וערבי נחל" זה הקדוש ברוך הוא, שכתוב בו: "סלו לרכב בערבות בק-ה שמו" (תהילים ס"ח, ה).

מבואר בספרים הקדושים, שארבעת המינים כנגד ארבע אותיות שם הוי"ה ברוך הוא ("שער הכוונות" דרוש ד' לסוכות) ועשר הספירות (זוהר ח"ג רנ"ו, א) וה"בית יוסף" (אורח חיים תרנ"א, י"א) הביא מעשה נפלא מחיבורו של

רבנו מנחם רקנאטי זצ"ל (פרשת אמוה, ד"ה ולקחתם), וזה לשונו: צריך לסמוך האתרוג עם שאר המינים, שלא להפרידה מן הבניין. וסוד זה נגלה אלי בחלום, בליל יום טוב הראשון של חג הסוכות, בהתאכסן אצלי חסיד אחד אשכנזי ושמו הרב רבי יצחק.

ראיתי בחום שהיה כותב השם ביו"ד ה"א. והיה מרחיק הה"א האחרונה מן השלוש אותיות הראשונות.

ואמרת לו: 'מה זה עשית?'

והשיב: 'כך נוהגים במקומנו.'

ואני מחיתי בו, וכתבתי אותו שלם. ואשתומם על המראה, ואין מבין למחה, בעת נטילת לולב, ראיתי שלא היה מנענע, רק הלולב ומייניו בלא

אתרוג, והבנתי פתרון חלומי, וחזר בו.

ורז"ל רמזו סוד זה במדרש, שכל המינים האלו רומזים בהשם יתברך. "החזון איש" זצ"ל התפעל מן הדברים, וקבעם בהקדמת ספרו על אורח חיים.

ומה העניין, שנצטוונו לקחת, כביכול, ארבע אותיות השם ברוך הוא, כל העשר ספירות, ולנענע לפנים ולאחור, לימין ולשמאל, מעלה ומטה, לעצור רוחות רעות וטללים רעים (סוכה לח ע"א)?

מרוב צער וכאב על שאינו מסוגל לקיים מצות סוכה כדבעי, היה מרן שרוי בצעה, סירב לאכול ולישון, עד שנחלש וחששו לשלומו. איש לא העז לשכנעו שיטעם קמעא וישיב נפשו

מסירותו לקיום מצוות סוכה של כ"ק מרן האדמו"ר השר שלום מבעלזא זי"ע

דברים אלו סיפר כ"ק מרן מהר"א זי"ע לגבאים כשהפצירו בו באחת השנים שלא יישב שעות רבות ורצופות בסוכה - כדרכו להאריך בה שבתו רוב שעות היום - בשל הקור העז ששרר באותה שנה.

עוד סיפר להם מרן מהר"א באותה הזדמנות: בטשערנוביל המנהג שנכנסים לאוהל קבורת הצדיקים בלי מנעלים. באחת השנים, ביומא דהילולא של זקני הרה"ק רבי מרדכי מטשערנוביל זי"ע, החל בכ' באייר, הגיע בנו, זקני הרה"ק רבי אהרן זי"ע, לציון שבעיר אנטיופקא, ובאותה שנה שרר קור עז. הגבאים שחששו לבריאותו, הפצירו בו שלא יאריך בתפילותיו בתוך הציון, אך הוא לא השיב להם מאומה. כשיצא, אמר להם: "במקום קבורת הצדיקים שורר אווירא דארץ ישראל ובארץ ישראל כבר חם בשלהי חודש אייר".

כיצד מוקדין

נשגבה היתה עבודת קדשו של מרן בשעת ההקפות בשמחת תורה, ובחוש היה ניכר עליו שאינו מצוי בעלמא הדין וראשו מגיע השמימה. בלתי ניתנת לתיאור היא אותה עבודת קודש, שכן אף הוא עצמו התבטא ואמר שאינו יכול להגיד מה הוא פועל באותה שעה. וכפי שאמר פעם: מה שאני פועל בשעת ההקפות

בשמחת תורה אינני יכול להגיד, אבל זאת אומה, שכל התפילות הנדחות שלא היתה להן עליה ולא באו למקומן בימי הרחמים והרצון, אני מעלה אותן למעלה למעלה בשעת הריקודים וההקפות.

בעת עריכת השולחן לביל שמחת תורה, לאחר הקידוש, היו מכריזים ואומרים אצל רבוה"ק מבעלזא בזו הלשון: "מען זאל שטיין מיט ישוב הדעת. עס איז די אונטערשטע נאכט פון די הייליגע טעג" (= שיעמדו עם ישוב הדעת, זה הלילה החותם של הימים הקדושים). תחת אחד השיחים, התבטא כ"ק מרן מהר"א זי"ע, כי זקנו, מרן, הוא שהנהיג מנהג זה. אף הוא נהג כן עד עלותו לארץ ישראל, כאן חדלו מלהכריז, מפני שבחוץ לארץ עדיין יש יום טוב שני של גלויות ונמצא שהשפעת הימים הקדושים נמשכת יום נוסף.

פעם התבטא מרן לאחר שמחת תורה ואמר: "בעלי בתים אומרים שלאחר פסח נותרים תפוחי אדמה ושומן ואחרי סוכות נותרת גיגית של כביסה... ואני אומה, חלילה וחס, כשחולף יום טוב, נשארת התעוררות לתורה וקדושה בשביל השנה כולה".

(מתוך "יחיד בדורו" - כ"ק מרן האדמו"ר השר שלום מבעלזא זי"ע)

סיפר נכדו של מרן הרה"ק שלמה מסאסוב זצ"ל: באחת השנים ירדו גשמים רבים ולא היו יכולים לשבת בסוכה. מרוב צער וכאב על שאינו מסוגל לקיים מצות סוכה כדבעי, היה מרן שרוי בצעה. בהתאוננו על שככה עלתה לו, סירב לאכול ולישון במשך כמה ימים, עד שנחלש וחששו אנשי שלומו לשלומו. איש לא העז לשכנעו שיטעם קמעא וישיב נפשו, זולת הרבנית הצדקנית מרת מלכה ע"ה, שנכנסה לחדרו והביאה עמה צלוחית לפתן.

משראה מרן שהיא מגישה לפניו דברי מאכל, קרא בכאב: "אני שואל אותך, איך את אומרת לי לאכול בשעה שהקב"ה רוגז עמנו, שהרי כך שנינו בדברי חז"ל (סוכה ב, ט) על ירידת גשמים בסוכות 'למה הדבר דומה, לעבד שבא למזוג כוס לרבו ושפך עליו קיתון על פניו ובגמרא (סוכה כט). שהוא כמו שאומר לו האדון לעבד 'אי אפשי בשימושך' ואיך אני יכול לאכול?!".

דברים אלו אמר מרן בהתרגשות כה גדולה, עד שכל הנוכחים באותה שעה בקודש פנימה הרהרו בתשובה ולא היה שם אדם שהצליח לכלוא את בכיו. אדהכי והכי, האיר מרן פניו ושלח את משמשו לבדוק אם עדין יורדים גשמים. עד מהרה שב המשמש ובשורה טובה בפיו, כי פסקו הגשמים ונתפזרו העבים. אזי, נכנס מרן בשמחה עצומה לסוכתו ועמו קהל חסידיו שבהתעוררותו עשאו כברייה חדשה.

"זו כוחה של תשובה אמיתית" - סיים הרה"ק מסאסוב - "כי משעורר זקני את כל הנוכחים לתשובה, מיד סר רוגזו של הקב"ה ונתרצה למצוותיו של בני ישראל".

אווירא דארץ ישראל

גם כשלא ירדו גשמים בסוכות, קר היה מזג אווירה של בעלזא בעונה ההיא ואנשים מן השורה נאלצו לחמם את הסוכה, על אחת כמה וכמה שלא היו מסוגלים לשבת בה בשופי לאורך שעות רצופות. ומרן, שלא כשאר אינשי, לא חלי ולא מרגיש בקרירות ואף לא היה זקוק שיחממו את הסוכה. לתמייהת מקורביו, הסביר פעם: "בסוכה יש אווירא דארץ ישראל ובארץ ישראל עדיין אינו קר בתקופת תשרי".

כמה סוכות נזכרות כפסולות? ומה מספר הסוכות הכשרות? והרמז במילה "סוכה"

המבחן שערך הגר"א מוילנא לתלמידו על מסכת סוכה

כמה מחלוקות יש במסכת זו בין רבי מאיר ורבי יהודה, ובין רבי עקיבא לרבי טרפון? כמה מחלוקות בין אביי ורבא וכמה בין רב פפא לרב הונא? ועוד כהנה וכהנה...

לא פלא כי התלמיד, אשר לא ציפה למבחן מסוג זה, נותר פעור פה. פתח רבינו, והחל מונה את מספר המחלוקות אחת לאחת, וציין כמה פעמים הלכה כתנא או אמורא זה, וכמה פעמים הלכה כחברו. כך ישב וניתח את המסכת לנתחיה, על מספר סוגיותיה ושיטותיה, ואף הזכיר כמה דינים יש בה מתוספתא וירושלמי.

כשבא הגר"א למנות את מספר ההלכות הנידונות בתלמודים (בבלי, תוספתא וירושלמי) בעניין סוכה, העלה כי מספר הסוכות הנזכרות כ'פסולות' עולה מנין "סכה" - חסרה, ללא ו; ומספר הסוכות הכשרות עולה למנין "סוכה" מלאה.

ומוסיף על זה בעל השמועה, הגר"ר ישראל משקלוב: "וכך הייתה בקיאותו בכל התלמוד בבלי וירושלמי, ובכל התורה כולה!"

(מתוך "הגאון")

הגאון רבי ישראל משקלוב מספר על תלמיד מתלמידי הגר"א, שבא לקבל פני רבו בחול המועד סוכות, וביקש מרבו כי יעמידו במבחן על כל מסכתא דסוכה על פה.

היה זה אחר שקודם החג עורר הגאון את תלמידיו, על החובה להיות בקי בעל פה, לכל הפחות במסכת אחת, לבל יתבטל מתלמודו בלכתו בדרך או בשבתו בחושך. אחד השומעים קיבל על עצמו ללמוד את מסכת סוכה, ואחר שלמדה פעמים הרבה, וגם הקדים להיבחן על ידי חבריו, שמצאו כי היא שגורה על פיו. או אז בא להבחן אצל רבו.

אותה שעה הסבו אצל הגר"א חבורה של תלמידי חכמים, ממקבלי פניו ברגל. נכנס הצעיר ואמר לפני רבינו: "כבר למדתי מסכת סוכה, ואני יודע אותה על פה!"

שאלו רבינו: "הרוצה אתה

שאשאלך איזה דבר במסכת זו ותענה לי?"

ענה התלמיד בחיוב ואמה: "הרי אני יודע אותה בעל-פה".

אך הנה שאלה אחת שאלו הגאון, וגם אותה לא ידע להשיבו.

ומה היתה שאלת הגר"א?

Dirshu
דרשו' ד' ועזרו
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

בכל מקום ובכל זמן

קו השיעורים של 'דרשו'

077-261-3337

מצטרפים ללימוד
'הדף היומי בהלכה'

לשמיעת שיעורי הדף היומי בהלכה הקישו 3
מושך שיעור יומי כ-5 דקות

מעמד נורא שקרה במוצאי יום הכיפורים דשנת תש"ע בביתו של מרן פוסק הדור הגרי"ש אלישיב זי"ע

לפתע הפך רבינו להיות אדם אחר לגמרי. כלל וכלל לא אותו אדם שראינו כאן לפני זמן מועט

בתקופות מסוימות גם כשהצמיד את עינו אל הגמרא לא הצליח רבינו לראות את האותיות, ואז לא היינו מסוגלים לראות את המחזה מרוב רחמנות. רבינו חיפש את המילים, הצמיד עוד יותר את העיניים וניסה לקלוט עוד משהו, עוד מילה מתוך הגמרא, וכך יגע ועמל עד קצה היכולת האנושית.

הלילות, מה שראינו בעינינו, קודש ללימוד בעיון ובתכלית ההבנה. פעם ראהו אחד הנכדים עמל ויגע על קטע אחד ב"בעל המאור" לילה שלם מבלי להמשיך עד שהבין את דבריו בתכלית.

ענה נתאר אותו מוצאי יום כיפור נורא של שנת תש"ע, כשרבינו בן תשעים ותשע שנים וחצי. ביום כיפור עצמו היה פחד גדול לבריאותו, הסוכר ירד ועלה חליפות, בבית היה "אח" צמוד שבדק כל הזמן את המצב. במשך כל היום שכב במיטתו, מחובר לעירוי נזולים, כולו מלא שמחה על שהצליח לצום גם ביום כיפורים הזה. במוצאי יום כיפור לא היה מאושר ממנו עלי אדמות על כך שעבר בשלום את היום הקדוש מבלי לאכול.

נכנסנו לביתו ואמרנו לו: "ויום טוב היה עושה בצאתו מבית קדשי הקדשים בלי פגע". ורבינו עונה לעומתנו: "אין הכי נמי מען דארף א יום טוב" (אין הכי נמי, צריך לעשות יום טוב).

לאחר שסיים את הסעודה הבשרית של מוצאי יום הכיפורים, הלך רבינו לנוח במיטתו. סבורים היינו שלאחר צום מתיש כזה ועוד בגיל כזה הוא ינוח כל צרכו. לאחר ארבעים דקות נשמע רחש מכיוון מיטתו. התקרבת לחדר לראות מה קרה, והנה אני רואה את רבינו קם ממיטתו. שאלתי: "וואס איז געשעהן?" (מה קרה?)

התשובה היתה: אני רואה שאיני מצליח להירדם, אולי אלמד מעט. התיישב רבינו על מקומו והחל ללמוד. לפתע קיבל כוחות חדשים והחל ללמוד בהתלהבות כילד צעיר שכוחו במותניו. בינתיים התקשרו בני המשפחה המודאגים לברר מה שלום הסבא הגדול. סיפרתי שאיני יודע מה עושים במצב כזה. הזהירוני כולם ואמרו שאני חייב לגשת לסבא ולומר לו שזו סכנת נפשות ממש לנהוג כך אחרי צום ובגיל מופלג כזה. אמרתי להם: נכון הדבר, אבל אין לי ההעזה לגשת אליו ולהפסיק את לימודו. אחכה שירים את עינו ויסתכל החוצה, ואז אגש אליו ואבקש ממנו לחזור למיטה.

לא יאומן כי יסופר!

חכייתי שש שעות (!!!) להזדמנות הזאת, לגשת אליו ולנסות לשכנעו לשוב למיטתו, אך ההזדמנות לא הגיעה! רבינו למד בשיא ההתלהבות בשמחה ובחיוניות, בעמל וביגיעה, כמו לא היה קרוב לגיל מאה וכמו לא המשיך בעמוד 18 <<<

נצטט את תיאור נכד רבינו, שהיה עד ראייה למעמד הגדול כלשונו: כדי להבין מה קרה באותו לילה מופלא, יש להקדים ולתאר איך היה נראה לילה רגיל בחדר רבינו בשנות הזקנה המופלגות. היתה תורנות של נכדים לשהות עם הסבא הגדול בלילות, כדי לסייע בידו ולשרתו בכל צרכיו. אנו מגיעים בשעה 10:00 בלילה ופוגשים את הסבא הגדול מותש כליל. קשה לתאר את חולשתו הגדולה ואת אפילות כוחותיו לעת זקנתו המופלגת. בקושי לנשום היה לו כח. מרוב חולשתו, נרדם באמצע אכילתו. לשנות ממצב ישיבה למצב עמידה, היה מאמץ עצום בעבורו, אולם חזקה עלינו פקודת הרופאים שיש להשתדל שיעשה רבינו הכל לבדו!

לא היינו מסוגלים לראותו קם ממקומו מרוב רחמנות. רבינו ניסה פעם אחת ולא הצליח... לאחר זמן קצר ניסה פעם נוספת ושוב לא הצליח.. לבסוף כשראינו שהדבר אינו בגדר אפשר, היינו באים לסייעו...

המעבר ממצב עמידה למצב שכיבה על המיטה היה מבצע שלם! ואילו להעביר את רבינו ממצב שכיבה למצב ישיבה הצריך מאמץ כפול ומכופל. הגיע מצב שהפסקנו להביא נכדים צעירים, מחשש שיפלו יחד עמו.

לפני השינה לקח רבינו כמויות גדולות של כדורים נגד כאבי ראש שמהם סבל. כל גופו היה מיוסה, ואין אבר אחד שלא היה מלופף במכאובים, שלא לדבר על המצב הנורא ברגליו שהיו מגובסות דרך קבע, שבקושי

הצליח לעמוד עליהן. לאחר כל המאמץ הקשה של העברתו למיטה כדי לישון, הצליח רבינו לישון שעה בלבד לאחריה התעורר והצמיד עינו אל השעון ושאל אותנו מה השעה, מחשש שזמן ה"סדר" הקבוע של הלימוד לפנות בוקר כבר הגיע.

לאחר שהנחנו את דעתו שמתחילת שנתו עברה רק שעה או שעה וחצי, בקושי הצליח לחזור לשנתו. לאחר שעה שוב התעורר וברר אם כבר הגיע זמן ה"סדר". גם לאחר שקם ל"סדר" לימודו הקבוע לפנות בוקר, לא היה רבינו מדפדף באיזה ספר ולא עיין באיזה ספר שו"ת, גם לא לומד מעט חומש, אלא התחיל ללמוד בעיון.

לפתע הפך רבינו להיות אדם אחר לגמרי. כלל וכלל לא אותו אדם שראינו כאן לפני זמן מועט. בזמן ה"סדר" נראה רבינו כאברך צעיר בשיא כוחו ותפארתו. צלל לתוך הגמרא ולומד בקול עם עצמו כמו היה לומד עם חברותא בעומק העיון.

וכשהגיע רבינו לגיל מאה והחלו הבעיות בראייתו כדי ללמוד, הצמיד רבינו את עינו לתוך הגמרא ממש, וכך בתנוחה כזאת היה יושב שעות על גבי שעות ועמל בתורה בכל כוחו.

המוכר התיר לו לקחת מקופסת האתרוגים הלא כשרים, ואז התברר שהאתרוג, שהגיע אליו בחזקת פסול שוויו מגיע למאות שקלים!

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, בשאלה למי שייך האתרוג

התדפק השכן על דלת בעל-המקרר לשעבר, וסיפר לו שהמכשיר עובד חלק-חלק. עד מהרה התברר, שאכן המקרר תקין לחלוטין, והבעיה היתה ב... תקע החשמלי, שעלות החלפתו מגיעה לכמה שקלים בודדים. הבעלים הראשון, שהיה שקוע בתורה, ודבריהם של אביו ורואי העסיקו אותו הרבה יותר מאשר התקעים החשמליים של המקרר, לא הבין שזו הבעיה, והשליך את המקרר היקר מביתו. נספר כאן עוד, שכאשר היינו הולכים, כבחורים צעירים בישיבת סלבודקא, לרכוש בד לחליפה, היו המוכרים ברחוב נחלת בנימין בתל אביב (הרחוב שהיה ידוע יותר מכל, במגוון חנויות הבדים שלו), 'מריחים' את הבד, לפני שמסרוהו לידינו.

כששאלנו אותם פעם 'לשם מה הינכם מריחים את הבד, ומה אתם מגלים שם לפי הריח?' הצטחקו המוכרים ואמרו 'האינכם יודעים שאנחנו סוחרי בד וותיקים, וכי רצונכם שנגלה לכם את כל הסודות שלנו?... המציאות כפי שהיא נראית בשטח מלמדת על כך, שסוחרים מומחים אינם טועים!'

ולכן, במקרה של האתרוג - אם הסוחר השליכו לארגז האתרוגים הפסולים, הרי הוא

הפקר גמור, ומותר לת"ח למסורו לבנו, מבלי לשלם על כך למוכר. אבל במקרה של המקרר, כשמדובר באברך שאינו סוחר, ולא שיער בדעתו שייטכן שהבעיה של המקרר תיפתר בהחלפת התקע החשמלי, הרי שההפקר שלו היה בטעות, ובמקרה כזה השכן השני שתפס את המקרר, לא זכה בו!

(קול ברמה - גליון 288)

מעשה שהיה בת"ח שהגיע עם בנו הקטן, לפני חג הסוכות, לחנות אתרוגים, רכש אתרוג מהודר ושילם עליו טבין ותקילין, בכסף מהודר. לאחר ששילם את הכסף, הצביע בפניו המוכר על ארגז בו היו מונחים אתרוגים, ואמר לו שמדובר באתרוגים 'לא-כשרים במיוחד', והוא מרשה לו לקחת מכאן אתרוג לבנו הקטן. הושיט הת"ח את ידו אל הארגז ונטל את אחד האתרוגים שהיה מלוכלך ומכוסה בכתמים רבים.

כאשר הגיע לביתו, נטל מגבת והחל לנקות את הלכלוכים והכתמים שהיו על האתרוג, והנה לפניו אתרוג מהודר שבמהודרים, ממש לא תשבע העין לראות; הפיטם שלם ומושלם, גם צורת הגידול, ואפילו "בלטלאך" לא היו. הקונה אף התבטא ואמר שלדעתו אתרוג זה שהגיע אליו בחזקת פסול, יותר מהודר מהאתרוג שקנה הוא בעצמו במחיר רב... חזר הת"ח למוכר והראה לו את האתרוג. המוכר טען שאכן לא התכוון לתת סחורה שכזו, ששוויה מגיע למאות שקלים.

הסתפקנו בשאלה, האם האתרוג אכן חוזר לבעלים, או שמא, הרי הפקירו בידיים, כשהניחו בארגז הפסולים?

והנה, לפני שנים רבות אירע מעשה בשכונתנו, רמת אלחנן, כשאחד השכנים השליך החוצה את המקרר שלו. הוא סיפר לשכניו שהמקרר לא פעל כשורה, והחליט לרכוש מקרר חדש. אחד השכנים החליט לנסות, בכל זאת, את המקרר. הוא הביאו הביתה, הכניסו לשקע, והנה הכל פועל כראוי...

קבל את הגיליון ישירות למייל

<<< שלח מייל: dirshu@dirshu.co.il >>>

כאשר באו תלמידיו לבקרו בחול המועד, היה אומר להם: לכו לבית מדרשו של הרבי מקלויזנבורג תראו מה זו תפילה של עובד ד'

בעל האור לציון רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל, כשהשתתף בבית הבראה של "ועד הישיבות" בנתניה בחג הסוכות

הלכתי?!!...
לא אחת, כאשר באו תלמידי רבינו לבקרו בחול המועד, לקיים בו "חייב אדם להקביל פני רבו ברגל", היה אומר להם: "לכו לבית מדרשו של הרבי מקלויזנבורג, תראו מה זו תפילה של עובד השם. מסירות נפש עד כלות הנפש".

זאת ועוד, היו נושאים שנהג לשלוח אליו שואלים, לבקש ברכתו ולשאל

בעצתו. אחר פטירתו של האדמו"ר, נשאל רבינו: "אצל מי נלך?" וענה בכאב: "כבר אין! האחרון היה הרבי מקלויזנבורג..."

"רצינו להגיע לעוה"ב בלי עורכי דין"

סיפר הרה"ג רבי אברהם כהן שליט"א: בימים הסמוכים לחג הסוכות, עברתי בשוק מאה שערים לקניית ארבעת המינים, והנה רבינו צוה לקראתי. בידו שלושה הדסים גדולים, וכולו קורן מאושה: "ראה אלו הדסים מהודרים!"

ביקשתי שיבדוק כמה אתרוגים עבירי, אך הרב התנצל שהוא ממהר. הנהג ממתין לו ברחוב הראשי.

אך אמר לי: "הצטרף אלינו לנסיעה הביתה. נבדוק בדרך!" בדרך התבונן רבינו וראה שבאחד

רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל

הדסים התעוררה שאלה של נקטם ראשו' ונצטער מאוד. לשאלתי: "הרי יש בזה סתם ויש בשולחן ערוך (תרמו, י), יסמוך איפוא

על הכלל 'סתם ויש הלכה כסתם'?"

נענה: "אמת, כך ההלכה (יעוין אור לציון ח"ד לג, א), אבל כיון שיש פוסלים, איני רוצה להגיע לעולם הבא עם עורכי דין. רצוני לקיים את המצווה מבלי עוררין".

והפטירה: "אם ירצה השם, מחר אשוב לקנות אחר!"

(מתוך רבינו בעל האור סציון)

סיפר הרה"ג רבי ראובן אלבז שליט"א: בסוכות שנת תש"ל הצטרפתי לרבינו לנסיעתו לבית הבראה של "ועד הישיבות" בנתניה. בליל "הושענא רבא", חיפשו ראשי הישיבות בעל קורא לקריאת ספר "משנה תורה", מתוך ספר תורה כמנהג בני אשכנז. חיפשו ולא מצאו. לפליאתם, ניאות רבינו וקרא ברציפות ובדקדוק את כל התיבות והאותיות בלא טעות אחת.

המפליא ביותר היה, שקרא בהברה ספרדית לפי ניגון הטעמים של בני אשכנז...

עם הגאון רבי חיים שמואלביץ

בפעמים הראשונות שהגיע, עדיין לא הכירוהו ראשי הישיבות. היה שם הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל, ראש ישיבת "מיר" המעטירה. הוא שוחח עם רבינו בלימוד ונפעם. למקורבו אמר נרגש: "לא ידעתי שיש לספרדים ת"ח בשיעור קומה כמותו".

מאז, בכל שאלה בהלכה שנשאלה שם, היה מפנה רק אל רבינו!

"כעת הנך מבין מדוע לא הלכתי?!"...
מהנעשה בתקופת "בית הארחה" בנתניה

רבינו ניצל את ימי שהותו בעיר להתרשם מקרוב בעבודתו בקודש של האדמו"ר מצאנז קלויזנבורג זצ"ל, בעל ה"דברי יציב".

מתבונן היה בתפילותיו ובעבודת הנענועים ביגיעות עצומות, בפרט בהושענות של "הושענא רבה".

שנה אחת ביקשוהו ראשי הישיבות להצטרף עמהם לביקור חג בסוכת האדמו"ר. לפליאתם, רבינו סירב. בחזרתם, שאל רבינו: "מה אמר לכם הרבי?"

ענו לו: "הרבי תמה, 'מה? הרבנים יצאו לחופש בחג? והרי בו עיקר העבודה!'"...

משיצאו, לחש רבינו לבנו, הגאון רבי אליהו: 'כעת הנך מבין מדוע לא

קבל את הגיליון ישירות למייל

<<< שלח מייל: dirshu@dirshu.co.il >>>

היכן רמוז שמו של הג"ר יואל מסאטמר זצ"ל בשירת האזינו, ומדוע נרמז שמו דווקא בפסוקים אלו?

הרב צבי וינברג

"לְשֹׁמֵר לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת" (דברים ל"ב, מ"ז)
הגר"א ז"ל באדרת אליהו כאן, גילה שכל תרי"ג מצוות גנוזים בתרי"ג מילים שבשירת האזינו, ולכן נאמר "לשמור לעשות את כל דברי התורה הזאת" שכל התורה נכללה בשירה הזאת.
והאמת שהרמב"ן (לעיל פסוק מ') כבר כתב כן, ששירת האזינו כוללת כל התורה, אלא שהגר"א חידש שתרי"ג תיבות יש בה כנגד תרי"ג מצוות. (ועי' דברי שאול להגר"ר יוסף שאול נתנזון נדרים דף לח) ע"פ דברי הגר"א, כתב הר' חיים ב"ר זבולון יעקב, אב"ד סטוריפולי את ספרו "שירה לחיים" (וורשא תקע"ד), שהראה איך כל תיבה מרמזת על מצוה אחרת מתרי"ג המצוות, ואת המניין ערך לפי מניין המצוות של הרמב"ם, ואת הרמזים על פי נוטריקון כדרכו של בעל הטורים.

בספר מושיען של ישראל (על האדמו"ר הג"ר יואל מסאטמר זצ"ל

ח"א עמ' ס"ד), מובא שאמר ששמו "יואל" רמוז בר"ת בשירת האזינו (לעיל פסוק מג): "הרנינו גוים עמו כי דם עבדיו יקום ונקם ישיב לצריו וכפר אדמתו", שפסוק זה מדבר על ארץ ישראל, ואמר שכיון שתמיד דיבר סרה על היושבים בתוכה, ומסיתים נגד כל דבר שבקדושה, מקווה הוא שארץ ישראל תסלח לו על כך, כיון ששמו רמוז בפסוק זה, ונאמר "וכפר אדמתו עמו".
ומובא שם שאמר לו רב אחד, שבספר שירה לחיים הנ"ל, מונה את ה' התיבות האחרונות של פסוק זה, שהם מרמזים על ה' הלאוין שיש על מסית ומדיח, ולא לחינם נרמז שמו דווקא בפסוק זה, שהוא נלחם נגדם כל ימיו.

(קב ונק)

הגר"ר יואל מסאטמר זצ"ל

האם יש ענין שיהיה לאדם בביתו שבתו"ל קופסא עם עפר מארץ ישראל?

הרב צבי וינברג

"וְכָפַר אֲדָמָתוֹ עִמּוֹ" (דברים ל"ב, מ"ג)

ברמ"א (יו"ד שסג, א) כתב שיש נוהגין בחו"ל, שנותנים מעפר א"י בקבר, ויש למנהג זה על מה שיסמוכו.
בספר "לעת מצוא" (לקוט דינים ומנהגים בענייני מיתה וקבורה, מהר" יצחק אדלר זצ"ל כפר חסידים תשמ"ז עמ' עט), מביא העתק ממכתב הגאון ר' אליהו גוטמאכר זצ"ל בעניין קבורה בעפר ארץ ישראל, שאם נותנים על המת מעפר הארץ יש בזה נמי "וכפר אדמתו עמו".
בתוך דבריו מביא שם בזה הלשון: "גם למודעה, שמי שאפשר לו להיות כלי בעפר ארץ ישראל בחייו, בחדר שבו רוב תשמישו, מביא לו ולכל בני ביתו קדושה וטהרה", עכ"ל.

(קב ונק)

איזו 'ברכה אחרונה' מברכים לאחר השינה בבוקר? האם ספר דקדוק נחשב כדברי תורה?

והאם מותר לשמוע הקלטה של שיעור לפני ברכת התורה?

ללימוד תורה וחובה לברך לפניו. אכן, שימוש בלשונות התורה בדרך צחות' שלא לשם לימוד, אינו נחשב ללימוד ומותר ללא ברכה. ואמירת פסוקים דרך תפילה ותחנונים - לדעת השולחן ערוך אף היא אסורה לפני ברכת התורה, ולדעת הרמ"א ופוסקים נוספים הדבר מותר מעיקר הדין, אך נהגו להחמיר ולברך תחילה.

לפיכך, יש לברך ברכת התורה לפני אמירת הסליחות, שמשולבים בהן פסוקים רבים, וכן לפני אמירת פסוקי 'מה טובו' בכניסה לבית הכנסת, וכל כיוצא בזה.

ומותר להרהר בדברי תורה לפני ברכת התורה, משום שהרהור אינו כדיבור, ויש אומרים שאף שהרהור אינו כדיבור, כיון שהרהור עצמו מצוה - כפי שנאמר על התורה "והגית בו", דהיינו הגיון הלב - אין להרהר בדברי תורה לפני הברכה.

ונחלקו הפוסקים אם שמיעת דברי תורה נחשבת כדיבור או כהרהור, ויש מן המחמירים שנחלקו אם אף שמיעה מהקלטה אסורה לפני ברכת התורה. ולכל הדעות מותר לעשות פעולה של מצוה לפני ברכת התורה, אף שבשעת עשייתה מהרהר בדיניה.

[שו"ע או"ח מו, ב, ד וט; משנ"ב ד, ה, ז, ח; כד ויכח; ושעה"צ כד;

ביאורים ומוספים דרשו, 2, 8, 9, 10, 34]

הרב יהודה יעקבזון

בפרשת השבוע נמצא המקור לברכת התורה, כפי שאמרו במסכת ברכות: "אמר רב יהודה... מניין לברכת התורה לפני מן התורה שנאמר 'כִּי שָׁם ה' אֶקְרָא הָבו גִּדְל לְאַלְקִינוּ'". ומפרש רש"י: "כשבא משה לפתוח בדברי שירה, אמר להם לישראל, אני אברך תחילה, ואתם ענו אחרי אמון, כי שם ה' אקרא בברכה, אתם הבו גודל לאלקינו ב'אמן'".
דברי הגמרא הללו אמורים על ברכת 'אשר בחר בנו', שמברכים בכל בוקר על הלימוד של אותו היום, ולפני הקריאה בספר התורה. ומלבדה מברכים בכל בוקר "לעסוק בדברי תורה... והערב נא...". - שהיא ברכת המצוה, כדרך שמברכים על מצוות אחרות לפני קיומן. ויש שכתב כי ברכות אלו

הן גם 'ברכות הנהנין' על ההנאה מהתורה, שהיא חלק ממצוות לימודה, והיינו שהברכה הראשונה משמשת כ'ברכה אחרונה' על הלימוד של אתמול, והשנייה משמשת כ'ברכה ראשונה' על הלימוד של היום.

ואסור ללמוד לפני ברכת התורה. ויש שהסתפק אם דברי תורה שאינם עוסקים בהלכות - ספרי קבלה, אגדה ומוסר - נכללים באיסור זה, ויש שכתב שהם נכללים באיסור זה; ויש שכתב כי אף לימוד ספר דקדוק הנצרך ללימוד התורה ונכתב על ידי אנשים גדולים וצדיקים - נחשב

מדוע ר' יחיאל מפריש שתה את המים שהמלך רחץ בהם את ידיו?

זה, אך טרם נסעך משולחנך אשתה".

ובהגיע עת רחיצת הידיים למלך אחר האוכל, רחץ ידיו על אגן זהב, ותכף לקח הרב המים ההם, וישת לפני המלך והשרים.

ויאמר הרב אליהם: "בשתייה הזאת אני חפץ, שמותרת לי. אבל בכוס יין- אינני יכול לשתות להיותו אסור לי מן התורה".
והמלך שמר את הדבר ויאבהו כפליים, וכדומה לזה שמעתי שאירע לרמב"ם ואחרים, ע"כ.

(קב ונקי)

הרב צבי וינברג

"אֲשֶׁר חָלַב זְבַחֵינוּ יֹאכְלוּ, יִשְׁתּוּ יַיִן נְסִיכִים" (דברים ל"ב, ל"ח)

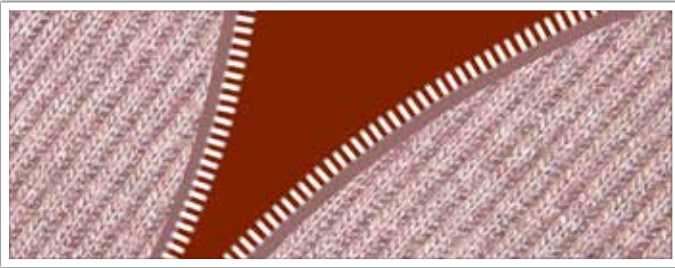
הרמב"ם בספר המצוות (לא תעשה קצ"ד), כתב שהזהירו מלשותות יין נסך וזה לא בא כתוב נגלה בביאור, אבל אמרו בעבודה זרה (כט): "אשר חלב זבחימו יאכלו ישתו יין נסיכים", מה זבח אסור אף יין אסור. בסדר הדורות (ה' אלפים י"ח), מביא על ר' יחיאל מפריש שהיה מקורב מאוד למלך, ויקנאו בו השרים וילשינוהו באמרם, שאם יגע המלך בכוס היין- היהודי לא ישתה ממנו. ויהי היום, ויתן המלך כוס יין ליהודי לשתות, והשיב הרב: "לא אוכל לשתות ברגע

- מתי הזמן המתאים לומר שירה?
- מדוע "שיר השירים" הוא השירה המעולה ביותר?
- מה המיוחד בברכת התורה יותר משאר ברכות?
- מהו המקור מדאורייתא לאמירת 'ברכו'?

כל התשובות בספר 'דרש דוד על התורה' לרכישה התקשרו 02-5609000

הלכה רבתא לשבתא

האם סגירת רוכסן מותרת בשבת בכל מקרה? והאם מותר לעטוף מאכל בניילון נצמד?

בשבת. אך יש אוסרים לחבר על ידי 'סקוטש' ורוכסן חיבור המיועד להתקיים לזמן רב, כגון חיבור ביטנה למעיל על ידי רוכסן; וכן אסור לדעתם לפתוח 'סקוטש' או רוכסן של חיבור המיועד להתקיים לזמן רב. והידוק ניירות באמצעות מהדק סיכות, או הפרדת ההידוק - יש שכתב שנחשבות כתפירה וקריעה לכל דבה; ויש שהסתפק בדבר, אך אסר זאת משום 'עובדין דחול'. וחיבור על ידי ניילון נצמד, או מגנט, וכדומה, או הפרדת חיבור כזה - מותרים בשבת לכל הדעות.

[שו"ע או"ח שם, ז"י"ה ביאורים ומוספים דרשו, 67, 69, 71 ו-92]

הרב יהודה יעקבזון

הדבקה ניירות זה לזה היא 'תולדה' של מלאכת 'תופר', והפרדת ההדבקה היא תולדה של מלאכת 'קורע', ואסורות בשבת. ודין זה נוגע למעשה ב'פלסטר' ובחיתול נייר שיש בהם סרט הדבקה, אולם, הפוסקים נחלקו אם מותר לתפור בשבת תפר שאינו מיועד להתקיים לעולם, וכן נחלקו אם מותר לקרוע תפר כזה; ושאלת השימוש בפלסטר ובחיתול הנייר - דהיינו פתיחת הסרט וסגירתו - תלויה במחלוקת זו. וחיבור על ידי 'סקוטש', כפתורים, או רוכסן, אינו נחשב כתפירה ומותר

הצטרף עוד היום וקבל את הניוזלטר היומי הגיליון אליך ישירות למייל

<<< שלח מייל: dirshu@dirshu.co.il >>>

זה חסיד גור וזה חסיד אלכסנדר, זה חסיד פיאסצנע וזה ביאלא, וכל אחד סיפר כיצד נושע בעצת רבו וברכתו, סיפרו וסיפרו והגיעו לרבי לייב בנו של ה"חפץ חיים". נו. אל תפרוש מן הצבור. כולם סיפרו, עכשיו תורך...

<<< המשך מעמוד 9

הגאון רבי חיים מברסק זצ"ל על גזר הדין ותגובת ה"חפץ חיים", על אתר נענה ואמה: "החפץ חיים" הדיח את הצאר ניקולאי - אבל מי יודע מי יתפוס את מקומו?!"
כעבור חודשיים, בכ"ב אדר תרע"ז, הודח הצאר ניקולאי וכל האסירים המדיניים שוחררו, כולל אפרים מממל!
הנה כי כן, כשהאדם מקיים מאמר הבורא, מקיים הבורא מאמר אותו אדם!

(הגדת, סוכות)

למשפטו, שנערך בפני בית דין צבאי בויטבסק, הטריח עצמו ה"חפץ חיים" ממקום גלותו בשומיאץ והעיד לטובתו.
השופטים לא התרשמו, ודנו את הצעיר למות בעוון ריגול בעת מלחמה. עם זאת, בהתחשב בגילו הצעיר, המירו את גזר הדין בעשר שנות מאסר עם עבודת פרך.
שמע ה"חפץ חיים", והפטי: "שוטים שבעולם! לעשר שנות מאסר דנהו, האם שלטונם בטוח לעשרה חודשים?! הרי אפילו בעשרה שבועות אינם בטוחים!"
היה זה בכ"ב בטבת תרע"ז.

מעמד נורא שקרה במוצאי יום הכיפורים דשנת תש"ע בביתו של מרן פוסק הדור הגרי"ש אלישיב זי"ע

<<< המשך מעמוד 12

לביתי מלא וגדוש נקיפות מצפון. חששתי לבריאות רבינו שעניי כל ישראל נשואות אליו, שמא לא עשיתי תפקידי נאמנה ולא שמרתי עליו כהוגן ולא הפצתי בו מספיק שיחזור לישון ולנוח מעט. לאחר מספר שעות התקשרתי לבית רבינו כדי לברר אם לכל הפחות עכשיו הרשה רבינו לעצמו לתת תנומה לעפעפיו. מה הופתעתי לשמוע שרבינו יושב זה זמן רכון על הגמרא ולומד כהרגלו ומקיים את סדר יומו כמו לא קרה מאומה וכאילו לא היה ער כל הלילה שלפניו. עד כאן תיאורו של הנכד. למחרת היום ותהום כל הארץ. דבר המעשה המופלא עשה לו כנפיים, ולא היה מי שלא שח אודותיו. נרעש נכנסתי לבית רבינו וכשראיתי שהעת עידן חדוותא שאלתיו בפליאה: רעבע, אגענצע נאכט? (כל הלילה?) הרי הרעבע העיד על עצמו שלא דיגל מעולם על שינת לילה, וואס איז געשעהן? (מה קרה?) רבינו הניף ידו בתנועת ביטול: "איך האב נישט געקנעט איינשלאפן, האב איך געלערנט! " (לא יכולתי להירדם, אז למדתי!)

(גדולה שמושה)

היה שרוי בצום ובאפיסת כוח. רק לאחר שש שעות, בשעה 3:00 בלילה, העזתי פני, ניגשתי לסבא ושאלתי אותו: אולי אכין לסבא כוס קפה? תשובת רבינו הדהימה אותי כליל: "איך פארשטיי ניט, פריער האט מען גיענדיקט די פליישיגע סעודה" (אינני מבין, הלוא מקודם סיימנו לאכול את הסעודה הבשרית) נשימתי נעצרה מהשתוממות. כל כך שקוע רבינו בלימודו בהתלהבות, עד שלא חש שעברו עליו שש שעות שלמות מאז התיישב ללמוד. אמרתי לו: הלא כבר עברו שש שעות. הציץ רבינו בשעונו וראה שאכן השעה היא כבר 3:00 בלילה והרשה להכין כוס קפה.
הפצתי בו שלכל הפחות עתה יחזור למיטה לנוח מעט, לאחר שלא ישן מתחילת הלילה וכבר למד שש שעות ברציפות. ברם, רבינו אמר: אני מצוי כאן באמצע העניין ואיני יכול להפסיק. שוב שקע בתלמודו לשלוש שעות נוספות, עד שהגיע זמן התפילה. כדי לצאת ידי חובת ברכת התורה, היו צריכים להעלות בחור שיוציאו בברכת התורה. תשע שעות לימוד רצופות לאחר צום בגיל מופלג כזה! נורא נוראות! ועדיין הסיפור לא הסתיים כאן. תפילת שחרית הסתיימה, וחזרתו

עדכונים

שיעורים

מידע

עכשיו בקו התוכן של דרשו

077-2613337

כמה פעמים שופכים מים על כל יד בנטילת ידיים לסעודה? האם צריך לנגב את ידיים הספל לפני נטילת ידיים? והאם ניתן ליטול ידיים בחדר האמבטיה?

מספר השפיכות בנטילת ידיים

- השופך בנטילת ידיים פחות מרביעית מים על כל יד, צריך לשפוך פעמיים: פעם אחת כדי לטהר את הידיים, ופעם נוספת כדי להעביר את קי השפיכה הראשונה אשר נטמאו מהיד.
- השופך בנטילת ידיים רביעית מים ויותר בבת אחת על כל יד, יכול לשפוך את כל המים בשפיכה אחת. ויש אומרים שאף באופן זה צריך לשפוך מים נוספים כדי להעביר את הראשונים.
- בנטילת ידיים לסעודה, צריך לכתחילה ליטול את כל היד בבת אחת, ואם שופך את המים בכמה שפיכות - לא ישהה ביניהן כלל.
- אם נטל את מקצת היד, והיד התנגבה מעט, אינו רשאי ליטול את החלק הנוסף לבדו, וצריך ליטול את כל היד מחדש; ונחלקו הפוסקים אם צריך לנגב את היד לפני הנטילה.

תנוחת הידיים בשעת הנטילה ולאחריה

- בעת שפיכת המים בנטילת ידיים, ראוי להטות את אצבעות הידיים וכף היד כלפי מעלה. והשופך על ידיו פחות מרביעית בבת אחת - יטה אותן כלפי מעלה גם מלאחר שפיכת 'מים שניים' עד לניגוב.
- השופך בנטילת ידיים פחות מרביעית מים על כל יד, והיו אצבעותיו וכף ידו מתנוחה בתנוחה מאוזנת בשעת נטילת ידיים - לאחר שפיכת המים יטה אותן כלפי מעלה.
- כששופך רביעית ויותר בבת אחת על ידיו, וכן כשטובל ידיו במקוה או בנהר, יכול להחזיק את ידיו בכל תנוחה שיחפוץ בה, אולם בעת שפיכת המים ראוי להטות את האצבעות וכף היד כלפי מעלה, וזאת משום שבצורה זו המים מגיעים בקלות לכל שטח היד. ועל פי הקבלה ראוי להגביהם לאחר הנטילה; ויש שכתבו שעל פי הקבלה יש להגביהם עד כנגד הפנים.

שמירת טהרת הידיים לאחר נטילתן

- מי שנטל יד אחת כדין, וטרם שנטל את ידו השניה נגע בידו השניה - נטמאו שתי ידיו, ועליו ליטול שנית; וינגב תחילה לפחות את ידו השניה, ונחלקו הפוסקים אם צריך לנגב גם את ידו הראשונה.
- הנוטל ידיו בשפיכת רביעית מים ויותר על כל יד, וטרם שניגבן נגע בהן אדם אחר שלא נטל את ידיו - צריך ליטול שנית, כיון שמגע זה מטמא את המים שעל ידיו, והם מטמאים את הידיים.
- לאחר ניגוב הידיים, אף אם נרטבו ידיו ונגע בהן אדם שלא נטל את ידיו - ידיו טהורות. ויש שכתבו שראוי להקפיד במשך כל הסעודה שלא יגע בידיים - במקרה שהן רטובות - אדם שלא נטל את ידיו.
- ספל המיועד לנטילה אשר ידיותיו רטובות ממגעם של אלו שהשתמשו בו קודם לכן לנטילת ידיים - יש שכתבו שצריך לנגבו לפני הנטילה. ויש שכתבו שבכל מקרה צריך להקפיד שהידית תהיה יבשה.
- הנוטל ידיו צריך לשפשפן זו בזו לאחר הנטילה, כדי לנקותן היטב, וזאת אף כששופך רביעית על כל יד, או שטובל את ידיו במי מקוה ובנהר.
- נטילת ידיים בבית הכסא - יש אומרים שקשה להקל בדבר. ויש אומרים שבשעת הדחק ניתן להקל וליטול בבית הכסא שבזמננו, וכן בחדר אמבטיה ביתי, אך אין לברך בתוכם.

